

Проектот е имплементиран од:

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Извештај за проектот „Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Скопје, 2018

**Идентификување на развојните можности за структурни
промени и извозна диверзификација преку активни
индустриски политики – студија на случај: машински и
металопреработувачки сектор**

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

Проект:

„Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор“

Имплементиран во рамките на проектот:

„Јакнење на капацитетите и механизмите за поддршка на реформскиот процес на Поглавје 20“

финансиран од Европската Унија преку ИПА програмата за поддршка на граѓанското општество и медиуми 2015, имплементиран од страна на Фондација за Претприемачки сервис за млади (координатор), Фондација за Менаџмент и индустриско истражување и Здружение за рурален развој „Јавор“

Реализатор на проектот: Здружение Национален центар за развој на иновации и претприемачко учење

Оваа публикација е изготвена со финансиска поддршка од Европската Унија. За нејзината содржина одговара само ангажираните експерти и Здружението Национален центар за развој на иновации и претприемачко учење и истата во никој случај не ги изразува гледиштата на Европската Унија.

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

Првиот дел од проектот се однесува на *систематизација на успешни светски искуства на земји кои успеале да ја обезбедат силна динамика на економски раст преку процес на извозна диверзификација и структурни промени во рамките на одделни сектори и интер-секторски промени*. Таквите светски искуства се базирани на примена на широк сет индустриски политики, при што, проучувањето на таквите политики и нивните ефекти можат во голема мера да ни помогнат и послужат во поставување на вистински секторски и индустриски политики во нашата земја, поконкретно во нашиот случај политики за извозна диверзификација на металопреработувачката и машинската индустрија како значајни сектори за нашата економија и воедно фокус сектори во овој проект.

Во овој контекст, беа елаборирани три групи на светски искуства за зголемување на извозната конкурентност и подобрување на извозната структура на земјите:

- 1) интра – индустриски политики
- 2) интер – индустриски политики
- 3) претприемнички пристапи

Првите две политики интра и интер – пристапи се илустрирани со примери од земјите на Азија и Латинска Америка. Третиот пристап, пак, би рекле, влегува во групата на интегративни пристапи и во периодот по 1980 – тите години е застапен во голем број високоразвиени земји во светот, но и во голем број земји во развој. За целосна и детална елаборација беа користени примери од компании кои со помош на силна поддршка на државата успеале да се реструктурираат во модерни компании кои произведуваат и извезуваат високо софистицирани производи во рамките на индустријата за електроника, машинство, челичната индустрија и др. Таквите примери во голема мера може да помогнат во реструктурирање на компаниите во анализираните сектори преку дизајнирање на вистински мерки и инструменти од страна на државата.

Втортиот дел од проектот се однесува на *развој на методологија за анализа на извозните перформанси во рамките на анализираните сектори на ниво на производ и идентификување на развојните можности за извозна диверзификација и структурна трансформација*. Практично, самата анализа на извозните перформанси и развојните можности на металопреработувачки и машински сектор се базираше на два пристапи: **Првиот пристап** е анализа на *вредноста на извозот* во апсолутен износ и *релативното учество* на одделни производи во вкупниот извоз на земјата и анализа на *нивото на софистицираност* на извозните производи во рамките на анализираните

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

сектори. **Вториот пристап** се однесува на анализа на извозните перформанси преку *индексот на компаративни предности на ниво на производ*.

Третиот дел од проектот се однесува Резултатите од првиот пристап кој се однесува на проучување на производната и извозната структура на анализираните сектори на ниво на поединечен производ укажуваат дека македонската економија во 2016 година остварила *вкупен извоз* во рамките на анализираните сектори во вредност од **788 милиони американски долари**, при што нивното *релативно учество* во вкупниот извоз на земјата изнесувал приближно **13%**.

Подетално, вредноста на извозот на металопреработувачки сектор во 2016 година изнесувал **174 милиони американски долари** или околу **3%** од вкупниот извоз на земјата, додека извозот на машинскиот сектор во истата година изнесувал **614 милиони американски долари** или приближно **10%** од вкупниот извоз на земјата. Вредноста на извозот на металопреработувачката индустрија е базиран на извоз на околу **50 производи** кои се извезуваат во вредност поголема од 100.000 евра, додека извозот на машинската индустрија е базиран на извоз на над **80 производи** кои се извезуваат во вредност поголема од 100.000 евра. Ова покажува дека машинскиот сектор е позастапен во извозната структура на земјата не само гледано низ призмата на вкупната извозна вредност, туку многу поважно и низ призмата на бројот на извозни производи.

Резултатите од анализата на извозните перформанси базирани на пресметка на индексот на компаративни предности покажуваат нашата економија извезува со компаративна предност **20 производи** од металопреработувачката индустрија. Ако тоа го споредиме со вкупниот број на производи (**133**) кои согласно 6-цифрената класификација на ОН се предмет на меѓународна трговија во рамките на оваа индустрија може да заклучиме дека нашата економија извезува околу 20% од тие производи.

Не помалку важно е прашањето за тоа колкав е степенот на финализација и додадената вредност на производите кои земјата ги произведува и извезува со компаративна предност. Прашањето кое го поставуваме во рамките на оваа анализа е *„Дали станува збор за производи со ниска додадена вредност и степен на финализација како што тоа е генералниот заклучок за извозната софистицираност на македонската економија или кај оваа индустрија состојбата е поинаква“?*

Резултатите од анализата за нивото на софистицираност покажуваат дека просечно ниво на софистицираност на металопреработувачката индустрија според **PRODY индексот** е **29.016 американски долари**, додека

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

просечното ниво на софистицираност на оние производи од оваа индустрија кои Република Македонија ги извезува со компаративна вредност мерено според истиот индекс е **21.282 американски долари**.

Анализата за извозните перформанси на металопреработувачката индустрија укажуваат на констатацијата дека извозната структура на металопреработувачката индустрија е со помал степен на финализација и додадена вредност што практично ја наметнува потребата за понатамошни интра-структурна трансформација преку напуштање на производите со помала додадена вредност и отпочнување на производство и извоз на производи со поголема додадена вредност. Дополнително, фактот што нашата економија извезува само 20 производи со компаративната предност укажува дека земјата има развојни потенцијали за извозна диверзификација во металопреработувачката индустрија.

Дополнително, *резултатите од анализата за машинската индустрија* базирани на примена на истата методологија покажуваат дека Република Македонија извезува со компаративна предност **14 производи** од машинската индустрија. Ако ова го споредиме со вкупниот број на производи (**520**) кои согласно 6-цифрената класификација на ОН се предмет на меѓународна трговија може да заклучиме дека нашата економија извезува многу мал број на производи што значи дека извозната диверзификација на оваа индустрија е исклучително мала.

Резултатите од анализата покажуваат дека согласно **PRODY индексот** просечното ниво на софистицираност на производите од машинската индустрија кои се предмет на меѓународна трговија е **35.254 американски долари**, додека нивото на софистицираност на производите што Република Македонија ги извезува со компаративна предност во рамките на оваа индустрија пресметана според истиот индекс е **25.322 американски долари**.

Овие резултати водат кон многу сличен заклучок како кај металопреработувачката индустрија наметнувајќи ја потребата за интра-секторска трансформација (пренасочување кон производство и извоз на производи со поголем степен на финализација и додадена вредност) и изовна диверзификација (зголемување на бројот на производи што овие индустриски гранки ги произведуваат и извезуваат со компаративни предности).

Во третиот дел од проектот, за да се дијагностицира реалната состојба, проблемите и предизвиците со кои се соочуваат компаниите во металопреработувачката и машинската индустрија во потребата за нивно реструктурирање со цел извозна диверзификација и интра-структурна

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

трансформација беше **спроведена структурна анкета** во поголем број на МСП во рамките на анализираните сектори.

Во рамките на проектот учествува *23 претпријатија од анализираните сектори доминантно МСП*. Тие претпријатија се: 1) Прометал дооел – Велес, 2) FEDS дооел Охрид, 3) Миа стил доо – Струмица, 4) Фабрика за амортизери СТД доо, 5) Интермонд ДП, 6) Бобака Јуниор дооел, 7) Каст Инвест доо, 8) Ариљеметал дооел, 9) Хрома Инженеринг, 10) Технобен Нова Прилеп, 11) Макстил а.д Скопје, 12) Стримформ доо Скопје, 13) Тонко СР, 14) Атом Стил ЛТД, 15) ТИМ Инженеринг Кичево, 16) Факом Скопје, 17) Метална Андонов Штип, 18) ФЗЦ 11 Октомври а.д Куманово, 19) Џонсон Контрол, 20) Железник а.д Скопје, 21) МЗТ Штип, 22) РЖ Институт а.д Скопје.

Основната цел на анкетното истражување е адресирање на ограничувањата и предизвиците со кои се соочуваат компании во обидот да се реструктурираат и да ја подобрат својата извозна конкуретност преку подобрување на нивните производни, технолошки и организациски способности.

Резултатите од анкетното истражување водат кон многу индикативни заклучоци кои можат да бидат многу корисни за сите МСП во анализираните сектори чии стратешки цели е да ја зголемат својата конкуретност и да го зголемат своето делување на странските пазари. Исто така, добиените резултати може да бидат исклучително корисни за креаторите на економските и индустриските политики во насока на креирање на подобри мерки и политики во насока на посилна и поефикасна поодршка во насока на подобрување на извозните перформанси на МСП во анализираните сектори.

Имено, според добиените резултати најголем дел од претпријатијата кои беа дел од истражувањето се извозно ориентирани (дури 80% од нив ги извезуваат своите производи на странски пазари), но во структурата доминантно учество имаат производи со среден степен на финализација и додадена вредност. Тие како најголеми бариери за извоз ги посочуваат неконкуретноста на домашната економија во смисла на неповолниот финансиски сектор и лошите услови за кредитирање, технолошкото заостанување, лошата патна инфраструктура и слабите логистички перформанси. Исто така, тие ги посочуваат административните бариери и недостигот на квалитетна работна сила како сериозни ограничувачки фактори за поголема извозна активност на анализираните сектори. На крај, потребата од координирани активности во рамките на секторите е повеќе од потребно, и во таа насока самите претпријатија сметаат дека се потребни вертикални индустриски политики кои ќе бидат насочени кон оние сектори кои имаат развојни потенцијали за земјата, при што, истите преку систематски решенија,

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

мерки и политики треба да се поттикнуваат со цел стекнување на посилна компаративна предност во извоз на странски пазари.

Во рамките на самото истражување, беа направени **неколку интервјуа** со претставници од врвниот менаџмент на неколку претпријатија (*Метална Андонов - Штип, Каст Инвест доо - Скопје, а.д Железник и Ариљеметал - Скопје*) од пошироката листа на МСП кои учествуваат во самото истражување, при што, беше спроведена **кратка дијагностика на производните и технолошките процеси** со цел да се идентификуваат тесните грла и да се предложат насоки за подобрување на производните и технолошките процеси преку трансфер на технологија како предуслов за развој на нови производи и зголемување на извозната конкурентност на самите компании.

Најголем дел од претставниците на компаниите кои беа интервјуирани посочуваат дека е потреба поактивна улога на креаторите на економските политики во насока на подобрување на бизнис климата, поголема поддршка за МСП кои се извозно ориентирани преку иницирање на разни програми за поддршка, подобрување на инфраструктурата, реформирање на образовниот систем особено програмите и обуките во делот на неформалното образование, зголемување на ефикасноста на јавната администрација и подобри услуги за бизнис секторот. Дополнително, резултатите од дијагностиката на компаниите кои беа анализирани покажуваат дека е потребно значително технолошко и организациско подобрување со цел стекнување на поголема трошочна ефикасност, извозна конкурентност и зголемување на производниот асортиман. Таквите технолошки и организациски подобрување се можни единствено со инвестиции во нова технологија и менување на менталниот склоп на менаџментот дека е неопходно постојано следење на современите менаџмент трендови.

Дополнително, со цел отворање на една широка стручна дебата на која ќе бидат дискутирани прашањата поврзани со анализираниите сектори и предизвиците со кои тие се соочуваат во зголемување на нивната извозна активност и како креаторите на економските политики можат да ги поддржат таквите напори на МСП во рамките на анализираниите сектори беше **организирана тркалезна маса** на која учествуваа повеќе од 15 учесници од кои имаше претставници на компаниите во рамките на анализираниите сектори, академски професори и научни истражувачи кои се занимаваат со прашања од анализираниите индустрии, како и претставници од државните институции кои се одговорни за дизајнирање на мерки, програми и политики во делот на преработувачката индустријата и поттикнување на инвестиции, продуктивност и конкурентност на националната економија.

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk

National Center for Development of
Innovation and Entrepreneurial Learning

Проектот е имплементиран од:

Заклучоците од тракалезната маса беа во насока на спознавање на потребата од иницирање и интензивирање на поголема соработка помеѓу бизнис секторот, креаторите на политиките и научната фела во смисла на реално детектирање на проблемите, барање на соодветни решенија со помош на научна методологија и креирање на соодветни политики кои ќе бидат базирани на адресираните потреби на бизнис секторот и понудените решенија од научната фела. Само на тој начин може да се очекува индустриските и извозните перформанси на земјата да се подобрат. Исто така, беше посочено дека лошо спроведената приватизација во голема мера ги фрагментираше анализираниите сектори, при што, во периодот после тоа не беше изнајдено решение како тие да се обноват и надградат.

На крај, беше потенцирана проактивната улога на Фондот за иновации и технолошки развој како институција чија улога е да ги поттикне иновациите и трансферот на технологија, при што, фокусот беше ставен на разгледување на можностите како МСП од анализираниите сектори можат да аплицираат за програмите на ФИТР во насока на подобрување на нивните технолошки перформанси. Дополнително, беа дадени одредени предлози до креаторите на економските политики посебно до Министерството за Економија во насока иницирање програми и инструменти кои ќе бидат во насока на финансирање на проекти на МСП за развој на нови производи (трошоци за истражување на пазарот, развој на нови бизнис модели, детектирање на слабостите во технолошките процеси, барање на партнери и добавувачи и сл.). Тоа беше поткрепено со резултатите од самото истражување во рамките на проектот кои укажуваа на фактот дека претпријатијата во анализираниите сектори се спремни да влезат во развој на нови производи доколку државата активно ги поддржи.

Идентификување на развојните можности за структурни промени и извозна диверзификација преку активни индустриски политики – студија на случај: машински и металопреработувачки сектор

Проектот е финансиран од Европската унија

НЦРИПУ Скопје
02 3099 482
www.ncdiel.mk
info@ncdiel.mk